

Opólnopolskie Porozumienie Organizacji Samorządowych

STANOWISKO

Ogólnopolskiego Porozumienia Organizacji Samorządowych z dnia 5 czerwca 2025 r.

w sprawie: **konieczności zmian przepisów dotyczących wydawania przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne orzeczeń dotyczących kształcenia specjalnego oraz pracy nauczycieli, w tym nauczycieli współorganizujących proces kształcenia**

W ostatnim czasie zauważalna jest z roku na rok rosnąca liczba dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, w tym dzieci wymagających wsparcia nauczyciela współorganizującego proces kształcenia. Potwierdzają to wyniki badania ankietowego przeprowadzonego przez Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Wielkopolski w marcu 2025 r. wśród wielkopolskich samorządów lokalnych. W roku szkolnym 2024/2025 liczba dzieci z orzeczeniami jest o 27% większa, aniżeli dwa lata wcześniej. Co więcej, z roku na rok rośnie liczba dzieci wymagających wsparcia nauczyciela współorganizującego. W roku szkolnym 2022/2023 w ankietowanych samorządach dzieci te stanowiły 25% wszystkich dzieci z orzeczeniami. W aktualnie trwającym roku szkolnym udział ten wynosi już 32%. Konsekwencją wzrostu liczby dzieci z orzeczeniami jest rosnące zapotrzebowanie na nauczycieli współorganizujących proces kształcenia. W roku szkolnym 2024/2025 konieczne było zatrudnienie blisko 50% więcej nauczycieli współorganizujących aniżeli w roku szkolnym 2022/2023.

Jednocześnie 66% ankietowanych wskazuje na problemy z obsadzeniem wakatu nauczyciela współorganizującego, gdyż takich osób zwyczajnie na rynku pracy brakuje. Wymagania dotyczące wykształcenia nauczyciela współorganizującego, określone w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 roku w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem

społecznym wskazują jasno, że powinien on posiadać kwalifikacje z zakresu pedagogiki specjalnej. Jednakże kierunki studiów o tej specjalizacji funkcjonują zaledwie od kilku lat, dlatego nauczycieli współorganizujących wciąż brakuje. Zasadnym wydaje się zatem zliberalizowanie przepisów prawa dotyczących kwalifikacji jakie powinni posiadać nauczyciele współorganizujący, chociażby tymczasowo, do czasu wykształcenia odpowiednich kadr na kierunkach pedagogiki specjalnej.

66% ankietowanych wskazuje na rosnące z roku na rok koszty wynagrodzenia nauczycieli współorganizujących proces kształcenia dzieci i uczniów, a 76% ankietowanych informuje, że środki finansowe otrzymane z subwencji nie wystarczają na pokrycie kosztów zatrudnienia nauczyciela współorganizującego. Ponadto 83% ankietowanych wskazuje na potrzebę zwiększenia poziomu finansowania zadań w obszarze kształcenia specjalnego.

Innym problemem, na jaki zwracają uwagę samorządowcy jest kwestia wydawania przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz postępowanie rodziców po otrzymaniu dokumentu. Poradnie w ostatnich latach wydają coraz więcej orzeczeń, bo wpływa coraz więcej wniosków, jednakże nie mają żadnej możliwości, aby zakwestionować wpływające dokumenty – skierowania od lekarzy, bo nie ma w poradni mechanizmów, które pozwoliłyby ocenić, a w skrajnych przypadkach podważyć zasadność skierowania i zaświadczenia innego lekarza. Wzmocnienie prac poradni personelem medycznym, mogłoby rozwiązać ten problem i wyeliminować nadmierną liczbę skierowań, które muszą zostać objęte wieloetapową procedurą badawczą, ukierunkowaną na wystawienie orzeczenia. Jest grupa dzieci, które są niedostosowane społecznie, ale nie wymagają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, a jedynie treningu umiejętności społecznych, który może poprowadzić placówka szkolna.

Ważnym z punktu widzenia samorządów aspektem jest również kwestia pozostawienia rodzicom dowolności w wyborze szkoły dla dziecka z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, także w tych przypadkach, gdy niepełnosprawność jest znaczna, a poradnia w zaleceniach na pierwszym miejscu wskazuje szkołę specjalną jako odpowiednią dla dziecka. Tutaj na szczególną uwagę zasługują uczniowie zagrożeni lub niedostosowani społecznie. Uczeń z powyższą diagnozą często przejawia trwałe i nasilone trudności w funkcjonowaniu społecznym oraz emocjonalnym, które istotnie utrudniają jego codzienne uczestnictwo w zajęciach szkolnych w warunkach szkoły ogólnodostępnej. Mimo wdrażania różnorodnych form wsparcia (w tym pomocy psychologiczno-pedagogicznej, indywidualizacji procesu nauczania oraz modyfikacji wymagań edukacyjnych), długo nie obserwuje się trwałej poprawy w zachowaniu ucznia ani zwiększenia jego zaangażowania w proces dydaktyczny. Uczeń przejawia zachowania opozycyjno-buntownicze, agresję słowną i/lub fizyczną wobec rówieśników i nauczycieli, co zakłóca prawidłowy przebieg zajęć oraz wpływa negatywnie na poczucie bezpieczeństwa wśród pozostałych uczniów. Dodatkowo obserwuje się trudności w nawiązywaniu i utrzymywaniu prawidłowych relacji społecznych, brak poszanowania dla ogólnie przyjętych norm oraz zasad współżycia społecznego. W związku z powyższym, uczeń wymaga specjalistycznych oddziaływań wychowawczych i terapeutycznych, które mogą zostać skutecznie zrealizowane wyłącznie w warunkach szkoły specjalnej dla uczniów z niedostosowaniem społecznym lub w młodzieżowym ośrodku socjoterapii (MOS),

gdzie zapewniona jest odpowiednio przygotowana kadra, mało liczne klasy oraz program pracy dostosowany do specyfiki funkcjonowania uczniów z podobnymi trudnościami. Tylko w takim środowisku możliwa będzie realna poprawa funkcjonowania ucznia oraz stworzenie mu warunków do osiągania sukcesów edukacyjnych i społecznych. Rodzic zawsze będzie chciał wybrać dla swojego dziecka szkołę ogólnodostępną, bo zwykle jest bliżej, bo uważa, że szkoła specjalna to coś gorszego, boi się stygmatyzacji itp. Organy prowadzące szkoły podstawowe często nawet nie wiedzą, że zaleca się kierowanie dziecka do szkoły specjalnej, bo orzeczenie otrzymuje tylko rodzic. Środowisko samorządowe docenia kładziony nacisk na nauczanie włączające i nie neguje tego typu rozwiązań, ale w uzasadnionych przypadkach, szczególnie znacznej niepełnosprawności, rodzic powinien być zobowiązany do skierowania dziecka do szkoły specjalnej, co będzie przede wszystkim korzystne dla dziecka. Uczeń z niepełnosprawnością znaczną w szkole specjalnej z pewnością uzyska pomoc dużo bardziej dostosowaną do jego potrzeb, bo placówka taka dysponuje lepiej przygotowaną kadrą i posiada odpowiednio przygotowane zaplecze. Realizacja wymagań programowych dla tej grupy uczniów w szkole ogólnodostępnej na pewno jest dużo trudniejsza.

Warto również zwrócić uwagę na fakt, że podczas gdy za zatrudnieniem nauczyciela współorganizującego idą dużo większe środki finansowe, to wychowawca oddziału integracyjnego, czy nauczyciel niebędący nauczycielem współorganizującym, ale prowadzącym zajęcia w danym oddziale nie ma zagwarantowanych z tego tytułu żadnych dodatkowych środków. A przecież jego praca napotyka na dużo więcej trudności, aniżeli praca nauczycieli w oddziałach nieintegracyjnych.

Biorąc pod uwagę powyższe Ogólnopolskie Porozumienie Organizacji Samorządowych apeluje o:

1. **Liberalizację wymogów dotyczących wykształcenia nauczycieli współorganizujących kształcenie** w okresie przejściowym, do czasu wejścia na rynek pracy odpowiedniej liczby kadr po kierunkach pedagogiki specjalnej (ok. 5 lat). Rekomendujemy dopuszczenie nauczyciela współorganizującego, który ukończył kierunek nauczanie początkowe. To pozwoli zapewnić odpowiednią liczbę nauczycieli współorganizujących, których aktualnie bardzo na rynku pracy brakuje.
2. **Zwiększenie środków w budżecie Państwa na finansowanie zadań w obszarze kształcenia specjalnego**, w tym na wynagrodzenia nauczycieli współorganizujących proces kształcenia.
3. **Wprowadzenie obowiązku uzupełniania diagnozy o informacje dotyczące funkcjonowania dziecka w środowisku szkolnym lub przedszkolnym**. Obecnie jest to praktyka fakultatywna, jednak jej usankcjonowanie jako obligatoryjnej zapewni pełniejszy obraz funkcjonowania dziecka zarówno w kontekście edukacyjnym, jak i społecznym. Warto także doprecyzować przepisy dotyczące pozyskiwania przez poradnie informacji od szkół i przedszkoli. Choć obecnie rozporządzenie o funkcjonowaniu PPP umożliwia zwrócenie się do placówki o opinię dotyczącą dziecka – przy jednoczesnym obowiązku poinformowania o tym rodziców – to nie precyzuje ono formy ani zakresu wymaganych informacji. Skutkuje to często przekazywaniem danych niepełnych lub niespójnych. Dlatego też postulowane zmiany

powinny dotyczyć jednoznacznego określenia, jakiego rodzaju informacje powinny być przekazywane przez szkoły i przedszkola, aby wspierać proces diagnostyczny i zapewnić dziecku odpowiednie wsparcie edukacyjne.

4. **Wprowadzenie obowiązku wysyłania przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne orzeczeń do szkoły, do której dziecko uczęszcza i/lub do organu prowadzącego.** Dzięki temu będzie wiadomo jakie są zalecenia dla danego dziecka oraz do jakiej szkoły rekomenduje się skierowanie go. Aktualnie szkoły i organy prowadzące wiedzą tylko tyle, ile rodzic im przekazuje.
5. **Wprowadzenie centralnego rejestru orzeczeń, do którego poradnie wprowadzałyby orzeczenia,** poprzez odpowiednią modyfikację SIO, co ograniczyłoby sytuacje wystawiania tych dokumentów przez różne poradnie dla tego samego dziecka, usprawniłoby przepływ informacji oraz ograniczyłoby przypadki niewłaściwego zachowania rodziców, którzy nie dostarczają diagnoz do placówek oświatowych. Poradnia psychologiczno-pedagogiczna powinna mieć możliwość wprowadzania do systemu orzeczenia wraz z numerem PESEL dziecka. Rozwiązanie to umożliwiłoby automatyczne przypisanie orzeczenia do konkretnego ucznia, a w przypadku wydania nowego orzeczenia – uniemożliwiłoby współistnienie dwóch (lub więcej) aktualnych dokumentów dla tej samej osoby.
6. **Zagwarantowanie w budżecie Państwa dodatkowych środków na podniesienie wynagrodzenia wychowawców oddziałów integracyjnych oraz nauczycieli prowadzących zajęcia w tych oddziałach.**

Piotr Kuczera

Przewodniczący
Śląskiego Związku Gmin i Powiatów
Prezydencja OPOS